

TLAČOVÁ SPRÁVA č.9 - sezóna 2018/2019

Tvorcovia o predstavení Rodná zem

Zhovárali sme sa s režisérom, choreografom aj šéfom ľudovej hudby

V posledný novembrový deň bude mať svoju prvú premiéru v novej sezóne aj Balet Štátneho divadla Košice. V piatok 30. novembra uvedie o 19:00 nový autorský projekt choreografa a režiséra Ondreja Šotha *Rodná zem*, ktorý je zároveň vyvrcholením osláv 100. výročia vzniku Československa v košickom divadle. O novej inscenácii hovoria režisér a choreograf Ondrej Šothom, zástupca najmladšej generácie choreografiov Marek Šarišský a vedúci ľudovej hudby Milan Rendoš.

Ondrej Šoth: Prechádzka našim prekrásnym Slovenskom

Čo sa vybaví choreografovi a režisérovi Ondrejovi Šothovi, keď sa povie Rodná zem?

Rodná zem je pre mňa oslavou národnej hrdosti, príslušnosti k miestu, kde sme sa narodili, kde sme zažili svojich rodičov, školy, základ svojho života. Znamená pre mňa našu prírodu, krásy Slovenska. Lebo, keď ním človek prechádza autom, tak si uvedomí, že Slovensko je prekrásna krajina. A že každý človek by mal byť na svoju zem, na zem, v ktorej sa narodil, hrdý.

Vo svojich inscenáciách sa často vraciate k ľudovému tancu. Čím je folklór pre choreografa a režiséra fascinujúci?

Folklór je naša národná identita. Keď som bol dieťa, stále som vnímal tanec veľmi oddelene. Toto je balet, toto je klasický tanec, toto je folklór. Vtedy som sa nikde nestretol s tým, že by bol súčasný tanec ovplyvnený folklórom. Aj preto som sa na začiatku svojej kariéry snažil inšpirovať ľudovým tancom. Mal som fantastických pedagógov - ako Doroteu Tóthovú, ktorá bola manželkou spoluzakladateľa SĽUK-u Štefana Tótha, ale aj Juraja Kubánku či Štefana Nosáľa. Aj ich zásluhou sa naša kultúrna identita zachovala. Dnes už veľmi málo ľudí vie, že v tom čase práve oni robili výskumy a chvíľu pred tým, ako by tradície odumreli, ich dokázali obnoviť v dvoch známych súboroch. A aj vďaka tomu sa tradície na Slovensku zachovali.

Rodná zem má byť oslavou tradícií. Dá sa povedať, kde ste čerpali viac inšpirácie a možno aj to, ktorý konkrétny región a jeho zvyky budú v inscenácii prevládať?

Príbeh začína v pohraničnom regióne Myjavy a napokon z toho bude akýsi prechod regiónmi, i keď nie všetkými. Chceme divákovi ukázať tú rozmanitosť kultúry regiónov a etník na Slovensku. Ideme cez Myjavu, Podpoľanie, Horehronie, smerom na Liptov a potom ku goralským tradíciám. Prechádzame do víťania jari, cigánskeho folklóru až po Šariš a Zemplín. Je to jednoducho taký prechod našim Slovenskom. Som rád, že sme sa na to dali. Lebo, možno trochu ako samochválu môžem povedať, že sme jediný divadelný súbor na Slovensku, ktorý tancuje klasický repertoár a tancuje aj folklór. Je to nesmierne dôležité aj pre tanečníka klasického baletu. Lebo v slovenskom folklóre je množstvo zmien dynamiky, rytmu a koordinácie pohybov. Tým je pre tanečníka zaujímavý a často komplikovaný.

Predstavenie Rodná zem je aj stretnutím troch generácií choreografov. Postrehne divák v predstavení rozdiel v prístupe choreografov?

Juraj Kubánka je veľký majster, z ktorého si človek môže brať len príklad. Určite sa nikto z nás nechcel nejako vyrovnáť jeho choreografickej kompozícii, lebo aj folklór má právo sa rozvíjať. Rozdiel je možno v tom, že Marek Šarišský sa dlhodobo venuje folklórnym choreografiám. Mnohé z tých, ktoré robil v súbore Šarišská lipa, som videl a veľmi sa mi páčili. Aj preto sme mu dali priestor. A navyše je človekom, ktorý nevyšiel zo žiadnej „kubánkovej“ či „nosáľovej“ školy ako napríklad ja. Určite to predstavenie ozvláštni a či to divák postrehne, to neviem povedať. Pravdou je, že choreografie Juraja Kubánku sú veľmi náročné, lebo s motívmi ňôh pracuje veľmi intenzívne a málokto folklorista ich - ak nemá klasickú prípravu ňôh - dokáže zatancovať. Rozdiel tam určite bude, ale krásne je, ako to všetko do seba zapadá.

Okrem dejinného medzníka je predstavenie venované aj choreografovi Jurajovi Kubánkovi k jeho 90. narodeninám. Čo pre teba osobne znamená Juraj Kubánka, ktorý zanechal v slovenskom tanečnom umení nezmazateľnú stopu?

Juraj Kubánka je pre mňa truhlicou veľkého slovenského intelektu, tradícií, bohatosti vzdelania, ktoré má veľmi málo ľudí venujúcich sa tancu na Slovensku. Vždy ma fascinovalo, že vie, ako sa volá každý kopec na Slovensku, ako sa volajú rieky, potoky. Vie všetko o zvykoch, o tradíciách. Je jednoducho obrovskou encyklopédiou Slovenska. Akýmsi historickým diárom folklórneho tanca a je pre nás veľkou ctou, že s ním môžeme - už po štvrtý krát - spolupracovať.

Marek Šarišský: Ľudový tanec do umenia bezpochyby patrí

Člen baletu Marek Šarišský zastupuje v inscenačnom tíme najmladšiu generáciu choreografov. K ľudovému tancu má veľmi blízko, venuje sa muž dlhé roky nielen ako tanečník ale aj ako choreograf v súbore Šarišská lipa v Lipanoch.

Už názov inscenácie Rodná zem naznačuje jej smerovanie k ľudovému tancu a tradíciu. Ako choreograf a tanečník k menu máte veľmi blízko, už roky pôsobíte pri folklórnych súboroch najmä v regióne Šariša. Čím to je, že ľudový tanec stále priťahuje umelcov, ale aj konzumentov umenia? V čom je jeho výnimočnosť?

Umenie ako také, vždy priťahovalo ľudí a bolo ich súčasťou odjakživa. Ľudový tanec, spolu s hudbou, spevom, zvykmi a tradíciami do umenia bezpochyby patrí. Folklór je niečo, čo je ukryté niekde hlboko v každom z nás, no nie každému človeku sa to podarí objaviť. Kto to nájde a pestuje v sebe, obohatí to jeho život a prinesie mu veľa pekného. Umelcov ako aj konzumentov folklóru najviac priťahuje rozmanitosť a dynamika našich tancov a zvykov ktoré sú úzko späté s prírodou a životom ľudí na Slovensku.

Nie je to vaša prvá choreografická spolupráca s Ondrejom Šothom ako režisérom. V čom to možno bolo tentoraz iné?

S Ondrejom Šothom ako režisérom som spolupracoval v inscenácii Charles Chaplin. Bol to iný žáner ako je Rodná zem a moja prvá choreografická činnosť v tomto divadle bola o niečo ťažšia a cítil som sa trochu neisto... Tentokrát sa mi pracuje veľmi dobre, lebo folklóru sa venujem už od detstva a tiež mám možnosť ako interpret a choreograf, sa rozvíjať, pri Ondrejovi Šothovi v divadle, ako aj na Vysokej škole múzických umení v Bratislave.

Okrem dejinného medzníka je predstavenie venované aj choreografovi Jurajovi Kubánkovi k jeho 90. narodeninám. Ako vy osobne vnímate túto legendu slovenského tanca?

S pánom Kubánkom som sa prvý krát stretol pri práci v inscenácii Nočná skúška. Odvtedy som ho pár krát navštívil aj v súkromí a začal som sa viac venovať štúdiu a jeho tvorbe. Ako choreograf, pedagóg, no predovšetkým ako človek ma veľmi ohúril svojimi skúsenosťami a intelektom ktorý sa odrazil v jeho tvorbe. Pán Kubánka je osobnosť ktorú si veľmi vážim a som vďačný za to, čo spravil pre slovenský folklór a som hrdý, že som ho mohol aj osobne spoznať a počuť aká krása a múdrosť dokáže byť ukrytá v jednom človeku.

Môžete prezradiť, ktoré časti inscenácie ponosú váš choreografický rukopis?

V tejto inscenácii som mal možnosť vytvoriť choreografie pre región Horehronie, záverečný tanec ktorý obsahuje prvky Zemplína a Šariša a tiež aj rómsky tanec.

Okrem prípravy choreografií v predstavení aj aktívne účinkujete? Pomáha vám ako choreografovi to, že ste stále aktívnym tanečníkom, pri príprave scénického stvárnenia?

V predstavení účinkujem, dokonca sa alternujem so svojim kolegom Šimonom Stariňákom v hlavnej úlohe slovenského mládenca. Myslím si, že ak aktívne tancujem je to určite veľkou inšpiráciou pri tvorbe, lebo zároveň vidím aký je rozdiel medzi tvorbou choreografie a interpretáciou.

Milan Rendoš: Hudba hraná naživo robí divadlo jedinečným

Nová baletná inscenácia Rodná zem bude zaujímavá aj po hudobnej stránke. Okrem reprodukovanej hudby z diel Svetozára Stračina, Tibora Andrašovana či Jána Cikkera, bude niektoré choreografie sprevádzať živá ľudová hudba v podaní Muziky Milana Rendoša, ktorú okrem kapelníka tvoria Ľuboslav Hudák, Matej Lacko a Marián Gereg. Pre „Rendošovcov“, ktorí si do Rodnej zeme prizvali aj svojich hostí, je to druhá spolupráca so Štátnym Divadlom Košice. Na naše otázky odpovedal Milan Rendoš.

Rodná zem je po Jánošíkovi vašou druhou spoluprácou s baletom Štátneho divadla Košice. V čom bola iná?

Jánošík sa narodil v Terchovej. A aj hudba k predošlému baletu bola viac-menej z prostredia stredného Slovenska. *Rodná zem* obsiahla celé Slovensko. Aj spracovanie je

zvukovo pestrejšie, so západoslovenskou Myjavou, podpolianskou fujarou i horehronskými dupákmi. Zvukové regionálne farby dotvára oblasť Goralov na Spiši a Šariši.

Máte skúsenosti so sprevádzaním folklórnych súborov. V čom je pre vás ako pre hudobníkov iné sprevádzanie tanečného predstavenia?

Príprava pred samotným spracovaním bola pri práci s baletom divadla jednak otvorenejšia, pre vyhľadávanie i spracovanie melódií. Na druhej strane, pravidelné tréningy v amatérskom folklórnom súbore Železiar, kde naša hudba pôsobila, vždy po malých kúskoch dávali možnosť doladovať a prispôbovať sa aktuálnym tanečníkom a ich tanečným možnostiam. Balet je profesionálne teleso, kde je tanec podriadený hudobnému spracovaniu. Prácu so Štátnym divadlom si preto vážime a vnímame tu profesionálny prístup k práci.

Okrem vašej živej hudby znejú v predstavení melódie z diel takých legiend ako Svetozár Stračina, Tibor Andrašovan či Ján Cikker. Čím prispieva hudba Milana Rendoša?

Spracovania hudobných veľikánov ponúkajú zvuky a farby symfonického orchestra. V predstavení je však množstvo priestoru na intímnejšie prejavy tanca, kde je najvhodnejším hudobným doplnkom práve obsadenie „klasickej“ cimbalovky, akú ju majú ľudia zažitú z tradičnej kultúry. Práve pri návštevách kútov Slovenska počas predstavenia tak môžu vyznieť základné regionálne hudobné nárečia, na ktorých sme si dali do veľkej miery záležať. A nakoniec, hudba hraná naživo a našitá na okamžité reagovanie s tancom je to, čo robí divadlo jedinečným.

Ako sa vám pracovalo pri príprave tohto predstavenia, v ktorom sa stretávajú tri generácie choreografov?

Najvýraznejšia bola moja spolupráca s choreografom Ondrejom Šotom, ktorý najvýstižnejšie naznačil detaily budúcich tanečných obrazov. Množstvo spoločne strávených hodín pomohlo pozrieť sa na folklór aj z iného, doteraz mne nespoznávanému uhla pohľadu. Každý z choreografov vyrastal a spoznával tanečné umenie v inej ére a preto skúsený divák určite uvidí rozdiely medzi jednotlivými tancami a postrehne aj rozdielne prístupy choreografov.

Ako hudobníci určite vnímate divadelné predstavenie inak ako tanečníci. Aj preto možno otázka, ktorá je trochu klišé. Prečo by podľa vás mali Košičania vidieť nový titul v repertoári košického baletu?

Slovensko, to nie je len dedina alebo mesto, kde človek vyrastá a žije, to je mimoriadne bohatá klenotnica tradičnej kultúry, ktorá dokáže vytvoriť základ aj pre balet na najvyššej umeleckej úrovni. V spojení s inými podobami umenia tak vytvára celok, ktorý je nadčasový a výrazne, výrazne zdôrazňujúci naše národné bohatstvo, históriu a všetko nádherné, čo sme zdedili po našich predkoch a máme možnosť, ba priam povinnosť rozvíjať.

23.11.2018

Svjatoslav Dohovič, web editor a PR